

Nr 11

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om sekretess för avprickad röstlängd.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas följande motioner, vilka avser att sekretessskydd skall införas beträffande avprickad röstlängd, nämligen

1) I: 542 av herrar Axel Kristiansson, Olle Eriksson och Svanström samt II: 638 av herrar Jonasson och Persson i Heden (alla cp); samt

2) I: 548 av herrar Sveningsson och Svenungsson samt II: 641 av fru Mogård och herr Björkman (alla m).

Hemställan avser i motionerna 1): »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag syftande till att efter allmänna val vallängderna betraktas som icke offentlig handling och som sådan förvaras å länsstyrelserna»; och

i motionerna 2): »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning och förslag till ytterligare förstärkning av skyddet för valhemligheten vid allmänna val».

Frågans behandling 1964 och 1969

Motioner med samma syfte som de nu föreliggande behandlades även 1964 och 1969. Ingående redogörelser för gällande regler och deras förarbeten och grundläggande motiv lämnades i utskottets utlåtanden dessa år. Utskottet hänvisar till dessa utan upprepning (KU 1964: 10 och 1969: 15).

Vid förstnämnda tillfälle avstyrkte utskottet den då föreliggande motionen med utförlig motivering. Utskottet anförde i huvudsak:

Att röstlängd är offentlig handling är ej ett uttryck allenast för den allmänna offentlighetsgrundsatsen utan även för vallagstiftningens speciella hänsyn. Denna bygger sålunda på grundprincipen, att valförrättning skall vara offentlig, med möjlighet till full insyn från allmänheten men med väl garanterat skydd för valhemligheten i dess förut angivna betydelse. Sålunda sker både röstavgivningen, den preliminära rösträkningen och den slutliga sammanräkningen inför öppna dörrar. Ett led i detta system är, att även röstlängd, som ligger till grund för valet, skall vara offentlig handling. Avsikten med dessa bestämmelser är att skapa starka garantier för förrättade vals äkthet och mot obehöriga förfaranden.

Bihang till riksdagens protokoll. 5 saml. 2 avd. Nr 11—13

Enligt utskottets mening är det icke möjligt att på något sätt inskränka den offentlighet vid valförrättning, som tillhör vallagstiftningens grundprinciper. Såvitt möjligt fullständiga garantier måste upprätthållas mot obehöriga förfaranden. Av största vikt är även, att allmänheten hyser fullt förtroende för valförrättningens korrekthet. Det framstår därför som otänkbart, att avprickning av röstande sker i en handling, som är undandragen offentligheten. Sådan avprickning sker både under röstavgivningen och, med avseende å poströster, vid sammanräkningen. Att röstlängden även måste vara offentlig vid den preliminära rösträkningen är tydligt, då kontrollmöjligheter eljest skulle saknas.

Redan den omständigheten, att röstlängd sålunda måste vara offentlig under en valförrättnings alla led, föranledde enligt utskottets mening, att motionens syfte inte kunde tillgodoses.

Sex ledamöter (3 m, 3 fp) reserverade sig till förmån för skyndsamt utredning och förslag i enlighet med motionen. Som en framkomlig väg pekade de, liksom motionärerna, på möjligheten att införa en bestämmelse i sekretesslagen, enligt vilken avprickad röstlängd dock skulle få utlämnas om inte, med hänsyn till de ändamål för vilket utlämnade begärs och omständigheterna i övrigt, trygghet kan anses vara för handen att den inte blir missbrukad genom yppande av om viss person röstat eller inte (= en lagteknisk konstruktion som getts flera andra stadganden i lagen). Kamrarna följde utskottet.

Vid det senare tillfället hänvisade utskottet till 1964 års yttrande och beslut. Utskottet var denna gång enigt. I ett särskilt yttrande anförde två ledamöter (1 fp, 1 m):

Liksom reservanterna till utskottets utlåtande 1964: 10 anser vi, att den enskilde medborgaren har ett i och för sig berättigat intresse av att utomstående inte utan vidare kan ta reda på om han röstat eller inte i ett allmänt val. Han kan därigenom undgå personliga påtryckningar, som kan kännas som ett intrång i den personliga integriteten. Detta intresse får vägas mot det av utskottet understrukna intresset av offentlighet kring valförfarandet för att undvika manipulationer. Att tekniskt lösa denna intresseavvägning bör, som 1964 års reservanter anförde, inte möta oöverstigliga hinder. Lika fullt har vi inte velat motsätta oss att motionerna avslås. Härför har vi haft följande skäl. En utredning för översyn av sekretesslagstiftningen kommer att tillsättas inom den allra närmaste tiden. Utskottet har i sitt utlåtande nr 8 till årets riksdag betonat vikten av att detta arbete bedrivs med den bestämda målsättningen att hävda offentlighetsprincipen. I detta läge har vi inte velat i detta ärende begära, att utskottet skulle, redan innan utredningen hunnit bli tillsatt, påkalla överväganden i motsatt riktning, låt vara att det här gäller en detalj i ett stort sammanhang. Vi är inte heller beredda att redan nu ta ställning till hur den aktuella frågan bör påverkas av den gemensamma valdagens införande, som bl. a. medför att den enskilde skall kunna rösta i bara ett eller två av tre samtidigt val.

Motionerna avslogs även vid detta tillfälle. Den utredning, till vilken det särskilda yttrandet hänförde sig, tillsattes våren 1969.

Utskottet

Under hänvisning till de ovan redovisade ställningstagandena 1964 och 1969 hemställer utskottet,

att riksdagen avslår motionerna I: 542 och II: 638 samt
I: 548 och II: 641.

Stockholm den 17 februari 1970

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

Från f ö r s t a kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sveningsson (m), Harald Pettersson (cp), Sörlin (s), Richardson (fp), Hernelius (m), Nyquist (s) och Norberg (s); samt

från a n d r a kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Adamsson (s), Henningsson (s), Björkman (m), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (cp), Sterne (fp), Andersson i Billingsfors (s) och Ohlin (fp).